

УДК 7.01/09.73.7.05

ХРИСТО ЯВАШЕВ: ПАКУВАННЯ ЯК МИСТЕЦЬКА АКЦІЯ

МИХАЙЛОВА Рада, ВАСИЛЬСВ Олександр,
ОБОРСЬКА Світлана

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
radami1818@gmail.com

У роботі проведено аналіз концептуального мистецтва та його втілення у творчості відомого арт-діяча Христо Явашева. Дослідження включає розгляд змісту концептуального мистецтва як явища художньої культури ХХ-ХХІ ст. Проаналізовано ідею пакування як мистецької акції, яка відображає актуальні тенденції модерної художньої культури.

Ключові слова: філософія концептуалізму, дизайн, культура пакування, творчість, художній твір.

ВСТУП

З розвитком промисловості популяризація товарів, послуг та ідей, спрямована на привернення уваги та стимулювання їх продажу, стала частиною суспільно-політичного та культурного життя. Маркетингові дослідження доводять, що привабливий дизайн вигідно виділяє торгову марку на полиці, привертає до неї увагу і, в підсумку змушує покупця придбати той чи інший товар. Упаковка при цьому стає своєрідним візаві безперервного діалогу продавця з покупцем. Серед головних засад прожачу - детально розроблений образ ідеї товару, що інтелектуально збігається з філософією концептуалізму, доктриною, проголошеною П'єром Абелем за доби середньовіччя, але розвинутою у наш час. Концептуалізм - це погляд на пізнання, що проявляється разом з досвідом, але не виходить безпосередньо лише з досвіду. Суть цього погляду в тому, що універсалії знаходяться не в речах, а в розумі. Спільними є не речі і не імена, а поняття як певні універсалії, не фізичне і не ідеальне, а психічне буття. З цього походить концептуальне мистецтво, де ідея є мистецтвом, а художник філософом.

Концептуалізм у мистецтві, що виник у 1960-ті рр., декларує творчу ідею (концепт) як примат візуальної привабливості над його функціональністю. Мистецтво фокусується на змісті, а не на матеріальності чи естетиці [1]. Воно використовує текст, фотографії, інсталяції, хепенінги, провокуючи мислення глядача і налаштовуючи його розуміння мистецтва як на форму, де ідея важливіша за об'єкт. Це мистецтво звертається до розуму, інтелекту, а не до емоцій, підкреслюючи інтелектуальну сторону процесу. При цьому, концептуальне мистецтво прагне відійти від продукування "вічних" творів і проголошує важливою лише момент виникнення твору, що виводить його за межі комерціалізації, демонструючи жорстоке їй протистояння.

Реалізований в мистецькій практиці таких арт-діячів, як Джозеф Кошут, Сол Левіт, Йозеф Бойс, цей мистецький напрям став основою сучасних акцій, перформансів та інсталяцій, виступаючи як метод, що зтирає межі між мистецтвом і буденністю. В Україні він представлений такими митцями, як В.Барський, В. Бахчанян, Б. Михайлов, Ф. Тетянич, В. Ламах, М. Тригуб, А. Степаненко, А. Кахідзе, О. Тістол, група «Фонд Мазоха», одеські концептуалісти тощо [3].

Одним із лідерів концептуалізму є Христо Явашев, дизайнер та митець, автор низки грандіозних проєктів, реалізованих у різних країнах. Його ідеєю стало «пакування» об'єктів, серед яких були і друкувальна машинка, і паризький мост Пон-Ньюф (1985), і берлінський Рейхстаг (1995).

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Проаналізувати ідею пакування, реалізовану у творчості Христо Явашева, як оригінальне, непересічне мистецьке висловлювання.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Христо Явашев походив з родини болгарських науковців, які походили з Габрово. У 1950-ті рр. покинув Болгарію і жив в Європі, а з 1960-х - в Америці. Серед його початкових проєктів було пакування побутових речей, музичних інструментів, меблів, транспорту, а далі - природні об'єкти та відомі історичні споруди як втілення концепції неповторності та «миттєвості» реалій буття. Скепсис щодо ідеї нетлінних творів виявляв життєві протиріччя, боротьбу розуму та серця, коли зникнення дорівнюється вольовому рішення, унаочнюючи дещо, що являє собою неіснування. Нетривкий пакувальний матеріал унаочнював невідворотне перевтілення, що є сенсом всього існуючого. Неприродне середовище, зазнавши пакування, виявляло філософський символізм та розкривало таїну незбагненого вселенського дизайну у передбаченні можливості передачі світу в чийсь руки у якості подарунку або товару.

Ідеєю, яку реалізував Христо Явашев була тема упаковки, що в критико-іронічному сенсі відповідала руйнуванню шаблонів мислення та соціальних стереотипів. Дизайн упаковки розцінювався не просто як зовнішній вигляд товару, а й як інструмент маркетингу, коли все продається і купується. Упаковка при цьому виявляла здатність створювати образи, виділяти означений «характером» і «цінностями» товар між безликим іншим. Попри комерціалізацію буття прецедент дій полягав у тому, щоби бачити у мистецтві творчість як вираз свободи. В тому числі свободи від куплі-продажу.

Проекти Христо Явашева передбачали тривалу підготовку та реалізацію. Їх втілення уподібнювалося грандіозним архітектурним проєктам, урбаністиці з її історичним прологом та міським дизайном, орієнтованим на людські цінності та розвиток фізичного середовища. Саме таким об'єктом стала «Тріумфальна арка.В обгортці»(L'Arc de Triomphe, Wrapped), яка змінила архітектурне середовище Парижа на кілька тижнів і примусила глядача до гри «минуле-майбутнє». Проєкт, оцінений спільнотою як головна художня акція другої половини 2021 р., був задуманий у середині 1960-х рр. і був реалізований після кончини митця [2]. Своєрідний хепенінг був здійснений

шляхом «одягання» паризької Триумфальної арки. Обраний об'єкт, з його символічним значенням історичних перемог Франції за часів імператора Наполеона Бонапарта, вмикав «гру ідей» як переосмислення творчого процесу. Технічно, задум Христо Явашева було здійснено командою альпіністів. Обернута у сріблясту тканину, мегтіння якої нагадувало скритий під упаковкою дисплей, паризька Триумфальна арка перетворилася на 50-метровий променистий монумент площею 25 тис. квадратних метрів. Арт-об'єкт оперізувала червона веревка довжиною у 3000 метрів (екологічно придатна для вторинної переробки). Кольорове рішення - «поетична інтерпретація» синього, білого та червоного, відповідних прапору Франції, для Христо Явашева було даниною поваги до його другої батьківщини.

Проект «L'Arc de Triomphe, Wrapped» отримав значний резонанс і став двадцять третім у творчій практиці митця, реалізувавши ідею формування простору, до нього, практично, невідому у традиційній художній практиці.

ВИСНОВКИ

Практика концептуального мистецтва, реалізована в творчості Христо Явашева шляхом використання нових художніх стратегій, нового розуміння творчої діяльності, параметрів «художнього твору», отримала оригінальне, принципово інше, поряд з традиційно-академічним, втілення. Пошуки суспільної актуальності, визначені митцем через парадоксальну ідею пакувальної обгортки, спрямовує мистецтво на рівень сучасного перегляду культурно-історичного минулого, його соціально-критичного переосмислення, розуміння засад творчості як інших вимірів реальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишеславський Г., Сидор-Гібелінда О. Концептуальне мистецтво. Термінологія сучасного мистецтва. Paris-Kyiv: Terra Incognita. 2010. С.165 -168
1. Михайлова Р. Христо Явашев: світ як об'єкт просторово-мистецького дизайну. Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації. Київ, 21-22 червня, НАКККіМ.
2. Скляренко Г. «Пунктир концептуалізму». До картини українського мистецтва другої половини ХХ сторіччя. Сучасне мистецтво. Київ: ІПСМУ, 2010. Вип. 7. С. 209 - 230

MYSKHAILOVA R., VASILIEV O., OBORSKA S.

HRYSTO YAVASHEV: PACKAGING AS AN ARTISTIC ACTION

The paper analyzes conceptual art and its embodiment in the work of the famous artist Khrysto Yavashev. The study includes consideration of the content of conceptual art as a phenomenon of artistic culture of the 20th-21st centuries. The idea of packaging as an artistic action, which reflects the current trends of modern artistic culture, is analyzed.

Key words: philosophy of conceptualism, design, packaging culture, creativity, artistic work.